

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Роль освіти у сьогоденні сучасної громадянської зорієнтована не тільки на формальному рівні, але й потребує постійної безперервності. Це є фактором професійної самореалізації та саморозвитку здобувачів вищої освіти ЗВО та випускників.

Основні аспекти організації безперервної освіти розглядалися в працях іноземних та українських науковців, а саме, А. Гончарука, Г. Телегіна, Л. Шевченко О. Грішної, І. Заюкова, Л. Мусіної, А. Чухна [1].

Слід зауважити, що саме безперервна освіта стає основою нової освітньої парадигми, де по-новому переосмислюється роль освіти. В процесі всієї трудової активності індивіду, вона забезпечує затребувану компетентність на високу мобільність. Це в свою чергу гарантує і дає можливість постійного самовдосконалення та професійної самореалізації.

Основними показниками якості вищої освіти є кар'єрний зріст та зайнятість випускників ЗВО.

У ХХІ столітті була розроблена єдина концепція безперервної освіти, яка відповідає викликам світу. Вперше вона була представлена під час проведення форуму ЮНЕСКО (1965) П. Ленграндом і викликала теоретичний та практичний резонанс.

Головним принципом цієї парадигми є розвиток особистості як суб'єкта діяльності та спілкування протягом усього життя за допомогою всеосяжного освіти, яке є індивідуалізованим в часі темпам і направленості, представляє кожному право та можливість для вибору власної освітньої траєкторії [2].

Здатність до безперервної освіти протягом усього життя визначає конкурентоздатність людини та суспільства в цілому. Безперервна освіта стає процесом, що триває все життя і в який інтегруються індивідуальні та соціальні аспекти особистості.

Навчання протягом життя ґрунтується на чотирьох аспектах: I – можливість успішного працевлаштування; II – пристосування III – підприємництво; IV – рівні можливості.

В ситуації, коли інформатизоване та інтелектуалізоване суспільство висунуло на перший план особистість як важливий фактор самозбереження і зміни суспільства.

Меморандум Європейської Комісії (2000) визначив шість пріоритетів розвитку навчання продовж життя: базові вміння, інвестиції в навчання, інноваційна педагогіка; визнання цінності знань, інформація, профорієнтація і консультування, наближення можливостей навчання до тих, хто

навчається. Цей меморандум також окрім формальної та неформальної освіти розглядає інформальну освіту.

Інформальна та неформальна освіта задовольняють природну здатність особистості до самовдосконалення.

Зокрема, формальна та неформальна освіта носять характер інформаційного обміну суб'єкта освіти з його оточенням. Формальна освіта здійснюється в реальному просторі аудиторій, а неформальна у віртуальному Інтернет-просторі [3].

Варто зауважити, що за карантинних умов сьогодення при швидкому розповсюдженні COVID-19 з'явилося більше можливостей на інформальну та неформальну освіту, що дає можливість безупинності освітнього процесу в тому числі для здобувачів ЗВО.

Однією з вагомих потреб суспільства в освітніх послугах, що потребує ринку є також післядипломна освіта, яка створює умови для безперервності та поетапності освіти, розвитку потенціалу спеціаліста, задоволення вимог господарської системи в кваліфікованих кадрах. Післядипломна освіта це ефективно доповнення всебічної та якісної підготовки сучасних спеціалістів.

Функціонування безперервної освіти полягає в наступних принципах (рис.1).

Рис. 1. Основні принципи безперервної освіти

Для ефективного реалізації принципів безперервної освіти необхідно дотримання наступних вимог:

по-перше, свобода вибору, а саме часу, місця, тривалості, вартості, виду і форми, цілей, організації, методів, джерел та засобів, послідовності, змісту, оцінки, програми навчання, вибору консультантів, наставників, викладачів, ЗВО, рівня документів освіти та ін.;

по-друге, **індивідуалізації навчання**, що дозволяє враховувати включення особистості в групові і колективні форми навчально-пізнавальної і трудової діяльності;

по-третє, **диференціації** в навчанні, яка зорієнтована на створення необхідних умов для прояву здібностей особистості;

по-четверте, **ступінчастості та гнучкості**, поступовий перехід від нижчих щаблів освіти до вищих;

по-п'яте, **сполучення безперервності та дискретності**, взаємопроникнення періодів самоосвітньої діяльності індивідуума;

по-шосте, **взаємозв'язок теоретичної та практичної підготовки**, що передбачає безперервність внутрішніх та зовнішніх зв'язків освіти.

Реалізація вищезазначених принципів освітньої діяльності повинна бути гнучкою та формуватися «вільним освітнім середовищем» [4].

Для задоволення освітніх потреб громадкості необхідно визначити критерії оцінки успішності виконання соціальних функцій та можливостей осіб різного віку та соціальних статусів.

Слід зазначити, що вихідним етапом кар'єрного руху індивіду та визрівання його кар'єрних орієнтацій є стадія отримання професійної освіти в тому числі в ЗВО.

Кар'єрні ресурси в ЗВО нарощуються здобувачами завдяки: 1) участі в студентському самоуправлінні факультету чи в загальні ЗВО; 2) отриманню додаткової освіти; 3) активному проходженні практики та стажуванні за кордоном в тому числі по грантам; 4) діяльністю у НДР.

Якщо спостерігати за алгоритмом самоменеджменту в розвитку кар'єрних ресурсів різних ЗВО то відбуваються наступні етапи :

На перших курсах навчання в ЗВО здійснюється залучення здобувачів до участі у: студентському самоуправлінні, самодіяльності підготовці до Startup-проектів та ін. На старших 3-4 курсах початок формування та реалізація наукових і професійних інтересів та різних форм додаткової освіти. В цей період відбувається фаза формування мотивації кваліфікації, самоосвіта в майбутній професійній діяльності. Зокрема, самоосвіта (від англ. - *Self-education / instruction*) - придбання знань шляхом самостійних занять поза навчальних закладів, без допомоги викладача.

Отже, безперервність освіти забезпечує випускникам ЗВО професійну самореалізацію і кар'єрний зріст. Реалізація концепції навчання впродовж життя повинна зводитись до створення всіх необхідних умов, для того щоб індивід отримав необхідну йому, суспільству і державі освіту в зручних для нього та бажаних для суспільства часі та формі, адекватне завданням досягнення поставленої мети, з відповідними темпами навчання.

Таким чином необхідно: по-перше, поширювати неформальні види безперервної освіти в навчальній та професійній діяльності;

по-друге, скоротити істотні розходжень з країнами ЄС у сфері основних навичок і ключових компетенцій;

по-третє, готувати здобувачів до безперервної освіти з плануванням навчальних програм, використанням новітніх інформаційних технологій та науково-аналітичним забезпеченням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС / А. Гончарук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pena/2012_1/Goncha.pdf

2. Астахова Е.В. Глобалізація. Образование. Вызовы времени. Поиски оптимального сочетания / Е.В. Астахова // Вчені зап. Харк.гуманітар. ун-ту «Нар. укр. акад.». – Х.: Вид-во НУА, 2006. – Т.12. – С.27-39.

3. Кирилко Н.М. Застосування інтерактивних технологій навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) / Кирилко Н.М. // Матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні» (11 квітня, 2019); К.: КНУТД. – С.48-51.

4. Стратегія реформування освіти в Україні. Рекомендації з освітньої політики за ред. В. Андрущенко. – К.: К.І.С., 2003. – 296 с.

5. Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем (первый опыт становления и развития в Украине): монография / Нар. укр. акад.; под общ. ред.. В.И. Астаховой . – Х. Изд-во НУА, 2011. – 214 с.

6. Астахова В.И. Основные тенденции развития в XXI веке / В.И. Астахова / Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна . – Х. – 2008. – Вип.23, № 844: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – С. 245-250. – Библиогр. 250 (4 назв.).

7. Шевченко Н.В. Вища освіта як механізм формування кар'єрного ресурсу спеціаліста: автореф. дис...канд. – Х. Изд-во НУА, 2006. – Разд. 15. – С. 242-253.

5. Касич А.А. Теоретичні і методичні основи аналізу внутрішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 3(117). С. 243–250.

6. Касич А.О. Сутність та характеристики поняття «економічна безпека вищих навчальних закладів» Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2017. №2(109). С.22-28.

8. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС / А. Гончарук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pena/2012_1/Goncha.pdf.

9. Heckman James J. Policies to foster human capital / James J. Heckman // NBER Working Paper 7288/ – 1999. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nber.org/papers/w7288>.